

Водночас певні норми потребують уточнення або офіційного роз'яснення. Зокрема, у ч. 2 ст. 37 Закону визначається порядок обмеження пересування особи чи транспортного засобу або фактичного володіння річчю. Якщо обмеження володіння річчю здійснюється шляхом її вилучення (відповідно до ст. 260, 265 КУпАП), то не зовсім зрозуміло, яким чином може бути обмежено перенесення або перевезення речі, який порядок вчинення цих дій. Так само чітко не визначено, яким чином обмежуватиметься пересування транспортного засобу, з урахуванням того, що на теперішній час пристрої для блокування відсутні. Указані прогалини в законодавстві можуть суттєво вплинути на реальну можливість застосування таких заходів.

Законом передбачено функціонування в складі поліції: кримінальної поліції, патрульної поліції, органів досудового розслідування, поліції охорони, спеціальної поліції, поліції особливого призначення. Закон визначає повноваження, завдання всієї Національної поліції. Разом з тим, чіткий розподіл функцій між органами й підрозділами поліції відіграє важливу роль у формуванні принципів їх роботи та взаємодії в забезпеченні громадської безпеки. Нагальним є більш детальне визначення функцій і повноважень кожного з органів і підрозділів, що входять до системи Національної поліції. Задля цього, на нашу думку, мають бути прийняті відповідні закони.

Необхідне також забезпечення збалансованості між нормативно-правовими актами, які регулюють відносини у сфері забезпечення громадської безпеки з урахуванням положень нового ЗУ "Про Національну поліцію", штатної чисельності органів і підрозділів поліції. Зокрема, важливим є термінове законодавче врегулювання питань взаємодії органів і підрозділів поліції з іншими органами та підрозділами, забезпечення належного механізму управління силами й засобами Національної поліції у сфері громадської безпеки. У зв'язку з цим необхідним є термінове прийняття Закону України "Про органи внутрішніх справ".

Отже, Національна поліція є новим суб'єктом забезпечення громадської безпеки в Україні. На неї покладається широке коло завдань і надаються відповідні повноваження, реалізація яких повинна сприяти забезпеченню громадської безпеки та порядку, охороні прав і свобод людини, держави й суспільства та створенню відповідних умов у межах наданих цим суб'єктам повноважень. Напрямами подальших наукових досліджень можуть стати, з урахуванням реформаційних перетворень, система громадської безпеки, повноваження суб'єктів забезпечення громадської безпеки, організаційно-правові основи їх діяльності тощо.

Література

1. Про Національну поліцію: Закон України

від 02.07.2015 № 580-VIII. - [Електронний ресурс]: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/580-19>.

2. Фатхутдінов В.Г. Частотність операціоналізації та контекстуальність використання терміна "публічна безпека" в Законі України "Про Національну поліцію України" / В.Г. Фатхутдінов. - [Електронний ресурс]: <http://goal-int.org/chastotnist-operacionalizacii-ta-kontekstualnist-vikoristannya-terminu-publichna-bezpeka-v-zakoni-ukraini-pro-nacionalnu-policiyu-ukraini/>.

3. Третяк В.В. Економічна безпека: сутність та умови формування / В.В. Третяк // Економіка і держава. - 2010. - № 1. - С. 6-8.

4. Конституція України // Відомості Верховної Ради (ВВР). - 1996. - № 30. - Ст. 141.

5. Про основи національної безпеки України: Закон України від 19.06.2003 № 964-IV. - [Електронний ресурс]: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/964-15>.

6. Про особливості забезпечення громадського порядку та громадської безпеки у зв'язку із підготовкою та проведенням футбольних матчів: Закон України від 08.07.2011 № 3673-VI. - [Електронний ресурс]: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3673-17>.

7. Про затвердження Положення про службу дільничних інспекторів міліції в системі Міністерства внутрішніх справ України: Наказ МВС України від 11.11.2010 р. № 550. - [Електронний ресурс]: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1219-10>.

8. Попов Л.Л. Административное право и административная деятельность органов внутренних дел / Л.Л. Попов, А.П. Корнев, В.А. Круглов. - М.: Акад. МВС СССР, 1990. - 223 с.

9. Разаренов Ф.С. Организационно-правовые основы охраны общественного порядка и обеспечение безопасности на транспорте / Ф.С. Разаренов, А.С. Прудников. - М.: Высш. юрид. заоч. шк. МВД СССР, 1990. - 44 с.

10. Басов А.В. Забезпечення громадської безпеки: поняття та зміст / А.В. Басов. - [Електронний ресурс]: <http://aplaw.knu.ua/index.php/arkhiv-nomeriv/2-2-2012/item/52-zabezpechennya-hromadskoyi-bezpeky-ponyattya-ta-zmist-basov-a-v>.

11. Ліпкан В.А. Адміністративно-правове регулювання національної безпеки в Україні: монографія. - К.: КНУВС. - 2008. - 439 с.

12. Кримінальний кодекс України: науково-практичний коментар. - Х.: Одісей. - 2004. - 1148 с.

*Жила С.Ю.,
здобувач кафедри адміністративного права
та процесу ОДУВС
Надійшла до редакції: 06.05.2015*

УДК 342.9:343.359.3

ГЕНЕЗА ПРОТИДІЇ ЛЕГАЛІЗАЦІЇ (ВІДМИВАННЯ) ДОХОДІВ, ОДЕРЖАНИХ ЗЛОЧИННИМ ШЛЯХОМ

У статті розглядається проблема визначення поняття легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, проводиться історико-правове дослідження виникнення та розвитку цього явища. Охарактеризовано стан протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом в Україні. Ю.М. Павлютін, 2015

*Павлютін Ю. М.
іні, пропонуються шляхи підвищення ефективності роботи в цьому напрямі.*

Ключові слова: легалізація, грошові кошти, запобігання, протидія.

В статті рассматривается проблема определения ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ ПРАВНИЧИЙ ЧАСОПИС

поняття легалізації (отмывания) доходов, полученных преступным путем, проводится историко-правовое исследование возникновения и развития данного явления. Проведен анализ состояния противодействия легализации (отмывания) доходов, полученных преступным путем в Украине, предлагаются пути повышения эффективности работы в этом направлении.

Ключевые слова: легализация, денежные средства, предотвращение, противодействие.

In the article the state of problem of the definition of the legalization (laundering) of profits from crime, carried out the historical and legal research of occurrence and development of this phenomenon. State of counteraction legalization (laundering) of profits getting by the criminal way in Ukraine is characterized, the ways to improve the efficiency are proposed.

Keywords: legalization, cash, prevention, resistance.

Актуальність дослідження проблем легалізації в історико-правовому аспекті обумовлена тим, що надає можливість установити найбільш ефективні засоби боротьби з легалізацією (відмиванням) доходів, одержаних злочинним шляхом, що є необхідним в умовах побудови правової держави.

Подальше реформування демократичної правової держави в Україні значно обтяжено складною криміногенною ситуацією та динамічним ростом злочинності. Водночас інтеграція української держави в європейську та світову економічну структуру передбачає виконання цілого ряду умов щодо зміцнення економіки, виконання міжнародних угод стосовно економічного співробітництва та ефективної боротьби з економічними злочинами. Виконання зазначених умов неможливо без зменшення частини тінювого сектору економіки, характерною рисою якого є легалізація доходів, одержаних злочинним шляхом. Нездатність держави ефективно контролювати подальший ріст кримінальних доходів і протидіяти їх динамічному розповсюдженню, підживляє її економічний суверенітет і негативно відображається на міжнародному іміджі.

Питанням легалізації (відмивання) доходів приділялась увага багатьма вченими. Визначення поняття легалізації (відмивання) злочинних доходів пропонувався в роботах П.П. Андрушка, В.М. Алієва, Л.І. Аркуші, О.Ф. Бантишева, С.Б. Болоцького, С.А. Буткевича, Б.В. Волженкіна, Л.Д. Гаухмана, В.Д. Ларичева, С.В. Максимова, О.І. Овчінського, Г.К. Сінілова, С.Б. Чернова та інших учених, а також у міжнародних конвенціях і рекомендаціях. Однак складність і комплексний характер зазначеної проблеми зумовлюють необхідність виявлення та дослідження історично-правових передумов визнання злочином явища легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, що стало підставою для формування заходів протидії цим злочинним діянням.

Метою статті є отримання наукового результату у вигляді теоретичних положень щодо історичної обумовленості протидії легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом.

Історично-правовий аналіз ряду правових і релігійних джерел свідчить, що проблема легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, виникла в глобальному масштабі набагато раніше в країнах з розвинутою ринковою економікою, ніж в Україні [1, 264]. Терміни “відмивання грошей” (money laundering) та

“брудні гроші” (“dirty money”) вперше стали вживати в США в 20-ті роки минулого століття. Спочатку це були жаргонні вислови чиказьких гангстерів часів “сухого” закону. Американські злочинці легалізували свої доходи від незаконного на той час алкогольного бізнесу переважно через лазні та пральні, тобто “відмивали”. До того ж самі купюри часто були брудними в прямому сенсі, адже переховували їх у потаємних місцях - у підвалах, землі, виробничих приміщеннях тощо.

Аналіз історії розвитку законодавства про легалізацію (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, і схожих з ним норм, які регулюють відносини, що складаються із приводу здійснення заснованої на законі економічної діяльності, дозволяє виділити чотири основних етапи [2, 59] в еволюції цього правового феномена: 1) регулювання відносин, пов’язаних із посяганнями на власність релігійними (канонічними) нормами й нормативно-правовими актами; 2) поява в правових системах найбільш розвинених країн норм про відповідальність за протиправні дії в економічній діяльності у зв’язку з докорінними переломами в розвитку економічних відносин, зокрема, в результаті промислової революції (яка обумовила зосередження на боці окремих підприємців величезних мас надлишкового прибутку - надприбутків); 3) створення норм, спрямованих на захист економічного ладу країн, що обрали ринковий шлях розвитку (початок ХХ століття, насамперед у США [3, 69]); 4) прийняття норм, зокрема кримінально-правових, що безпосередньо встановлюють відповідальність за легалізацію (відмивання) доходів, одержаних незаконним шляхом (з 70-х років ХХ століття в США, країнах Західної Європи й ін. [4, 63]).

Отже, сьогодні легалізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, стала найактуальнішою проблемою світового співтовариства.

У літературі немає достатньо змістовного визначення поняття легалізації грошових коштів, як і немає одноманітного вживання терміну. Так, у своїх роботах автори оперують поняттями “легалізація”, “відмивання” грошових коштів, отриманих злочинним шляхом. Можна зустріти й терміни “гроші, отримані злочинним шляхом”, “брудні гроші”, “злочинні прибутки”. На нашу думку, оцінюючи значення, яке вони в собі містять, можна погодитися із тим, що терміни представляють собою синонімічні поняття.

Так, В.Д. Ларичев розуміє під відмиванням процес, при якому “брудні” гроші (зазвичай готівка), одержані в ході злочинної діяльності, пропускаються через банківську систему таким чином, що перетворюються на “чисті” гроші, тобто їм надається видимість законних доходів, у зв’язку з чим неможливо визначити особу, котра стала ініціатором угоди, а також і злочинне походження цих коштів [5, 100]. С.Б. Чернов поняття легалізації (відмивання) доходів, що одержані незаконним шляхом, розуміє як умисне надання легітимного вигляду користуванню, володінню чи розпорядженню фінансовими коштами, іншим майном [6, 121]. Ю.В. Коротков вважає, що легалізацією (відмиванням) незаконних доходів є умисне приховування їхнього походження шляхом спотворення інформації про справжній характер доходів, джерело, місцезнаходження, право власності на доходи чи інші права на них, укладання угод з незаконними доходами з метою подальшого їхнього введення в юридично легальному (легітимному) вигляді в різні форми (придбання рухомого або нерухомого майна, інвестування в легальну економічну діяльність і т.д.) в офіційний економічний кругообіг [7, 10].

Під терміном “відмивання грошей” маються на увазі також методи й процедури, що дозволяють одержані в результаті незаконної діяльності кошти переводити в інші активи для приховання їхнього справжнього походження, справжніх власників або інших аспектів, котрі могли б свідчити про порушення законодавства [8, 37].

Наведений вище аналіз позицій авторів, що визначають зміст і цілі легалізації злочинних доходів, свідчить, що не всі з них основною метою легалізації називають створення цивільно-правових підстав для набуття права власності на ці доходи, а ті, хто визнають її, цю мету вважають другорядною, хоча вона є визначальною в системі цілей суб'єктів та такою, що створює передумови для вільного володіння, користування й розпорядження цими коштами чи іншим майном.

Чинний Кримінальний кодекс України в ст. 209 під легалізацією (відмиванням) доходів, одержаних злочинним шляхом, визначає вчинення будь-яких дій, пов'язаних із вчиненням фінансової операції чи правочину з активами, одержаними внаслідок учинення злочину, а також учиненням дій, спрямованих на приховання чи маскуванню незаконного походження таких активів чи володіння ними, прав на такі активи, джерел їх походження, місцевих походження, переміщення, зміну їх форми (перетворення), а так само набуттям, володінням або використанням активів, одержаних внаслідок вчинення злочину. При цьому суспільно небезпечне діяння, що передусім легалізації (відмиванням) доходів, одержаних злочинним шляхом, – діяння, за яке Кримінальним кодексом України передбачено основне покарання у виді позбавлення волі або штрафу понад три тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, або діяння, вчинене за межами України, якщо воно визнається суспільно небезпечним протиправним діянням, що передувало легалізації (відмиванням) доходів, за кримінальним законом держави, де воно було вчинене, і є злочином за Кримінальним кодексом України, унаслідок учинення якого незаконно одержані доходи.

Абсолютна більшість подібних злочинів здійснюється з прагненням, насамперед, отримати певну економічну вигоду. Доходи, одержані в результаті злочинної діяльності, зрештою націлені на економічні відносини, щоб надати добуванням вигоди законної форми. Мотив такого прагнення пояснюється передусім острахом можливого насильницького втручання держави, здатного за допомогою накладення арешту на майно, конфіскації, обкладання податком чи штрафними санкціями вилучити або применшити нелегально одержані кошти.

У більшості зарубіжних країн відмивання грошей визнано тяжким злочином. Але особливістю злочину “відмивання коштів” є його допоміжний характер. Тобто подібні злочини є основою для продовження та розширення злочинної діяльності в інших злочинних сферах. З урахуванням цього факту метою законів про боротьбу з легалізацією коштів є не тільки створення системи заходів попередження відмивання грошей, а також виявлення й попередження злочинів, унаслідок учинення яких здійснюється легалізація коштів (предикатних злочинів).

Аналізуючи ситуацію, що склалася на сьогодні в нашій країні з відмиванням грошових коштів, здобутих злочинним шляхом, можна зауважити, що, незважаючи на складність таких операцій, вони все ж можуть бути зафіксовані та розслідувані [9, 135]. Комерційні структури, що займаються відмиванням “брудних” коштів, особливо уразливі там, де вони перетинаються з легальним бізне-

сом і залишають документальні докази [10, 64].

З метою розробки і здійснення скоординованих заходів по боротьбі з відмиванням грошей на міжнародному та національному рівнях у липні 1989 р. створюється Група розробки фінансових заходів по боротьбі з відмиванням грошей (Financial Action Task Force on Money Laundering – FATF). Слідуючи рекомендаціям міжурядової організації ФАТФ, більшість держав прагнуть налагодити ефективну роботу з протидії легалізації злочинних доходів, створюючи відповідну законодавчу базу й реформуєчи діяльність правоохоронних і контролюючих органів. Держави, що нехтують вимогами ФАТФ, піддаються економічним санкціям, несуть значні фінансові збитки.

В Україні сформувалась чітка позиція щодо необхідності виконання заходів із запобігання та протидії легалізації (відмиванням) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму, про що свідчить процес адаптації національного законодавства в цій галузі до міжнародних стандартів. Так, у 1988 р. Україна підписала та ратифікувала Конвенцію ООН про боротьбу з незаконним обігом наркотичних засобів і психотропних речовин (Віденська конвенція), яка набула чинності для України 27 листопада 1991 р., а в 1990 р. – Конвенцію про відмивання, пошук, арешт і конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом (Страсбурзька конвенція), яка набула чинності для України 1 травня 1998 р. Це дозволило поглиблювати міжнародну співпрацю з означених питань.

Крім того, у національному законодавстві засади протидії легалізації (відмиванням) доходів, одержаних злочинним шляхом, також були закладені в 1995 році зі встановленням кримінальної відповідальності за легалізацію (відмивання) доходів, одержаних від незаконної торгівлі наркотиками (Кримінальний кодекс України від 28 грудня 1960 р. було доповнено статтею 229-12 “Використання коштів, здобутих від незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів”) [11].

Статтею 209 Кримінального кодексу України, прийнятого у 2001 році, передбачено відповідальність за легалізацію (відмивання) грошових коштів та іншого майна, здобутих злочинним шляхом, до якої 16 січня 2003 р. з метою приведення українського кримінального законодавства у відповідність до міжнародних рекомендацій, зокрема підпункту b ст. 6 Конвенції про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом [12], унесено зміни та передбачено відповідальність за легалізацію (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом.

Проте основні засади щодо протидії легалізації (відмиванням) були закладені лише Законом України “Про запобігання та протидію легалізації (відмиванням) доходів, одержаних злочинним шляхом” від 28 листопада 2002 р. [13]. У подальшому Указ Президента України “Про заходи щодо розвитку системи протидії легалізації (відмиванням) доходів, одержаних злочинним шляхом, і фінансування тероризму” від 22 липня 2003 р. № 740 визначив основні напрями розвитку системи боротьби з відмиванням коштів в Україні.

У травні 2010 р. прийнято нову редакцію Закону України “Про запобігання та протидію легалізації (відмиванням) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму” [14], який забезпечив імплементацію в національне законодавство вимог Сорока рекомендацій і Дев'яти спеціальних рекомендацій щодо боротьби з

фінансуванням тероризму Групи з розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням коштів (FATF), Конвенції ООН про боротьбу з фінансуванням тероризму, а також Директиви Європейського Парламенту та Ради Європи 2005/60/ЄС від 26 жовтня 2005 р. про запобігання використанню фінансової системи для відмивання коштів і фінансування тероризму.

Останні зміни щодо вдосконалення національного законодавства з протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, відбулись із прийняттям Закону України від 14.10.2014 № 1702-VII "Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдженню зброї масового знищення" [15], який спрямований на забезпечення реалізації положень нових міжнародних стандартів у сфері протидії відмиванню коштів і боротьби з фінансуванням тероризму. Зокрема, запроваджено національну оцінку ризиків системи фінансового моніторингу та вдосконалено ризик-орієнтований підхід; змінено підхід щодо визначення основних правопорушень (включення податкових злочинів у предикатні); удосконалено законодавчі аспекти, які впливають на якість розслідування злочинів щодо легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом; унесено зміни до ст. 216 Кримінального процесуального кодексу України (щодо підслідності злочинів з легалізації слідчим того органу, до підслідності якого відноситься злочин, у зв'язку з яким почато досудове розслідування, оскільки така практика фактично вже діє в Україні); знято порогові суми для здійснення фінансового моніторингу ріелторами та нотаріусами; виключено з числа суб'єктів первинного фінансового моніторингу осіб, які здійснюють операції з готівковими коштами на суму понад 150 тис. грн. за рахунок введення обов'язкового моніторингу таких операцій банківськими установами; уточнено термін "суспільно небезпечне діяння, що передуює легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом", - діяння, за яке Кримінальним кодексом України передбачено основне покарання у виді позбавлення волі або штрафу понад три тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, або діяння, вчинене за межами України, якщо воно визнається суспільно небезпечним протиправним діянням, що передувало легалізації (відмиванню) доходів, за кримінальним законом держави, де воно було вчинене, і є злочином за Кримінальним кодексом України, унаслідок учинення якого незаконно одержані доходи. Тепер ухилення від сплати податків відноситься до предикатних злочинів і стає об'єктом антилегалізаційного фінансового моніторингу, що відповідає четвертій редакції 40 Рекомендацій ФАТФ від 16.02.2012 р.

Проте, незважаючи на житті в Україні організаційні та практичні заходи щодо запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, і визнаючи безумовну методичну й практичну цінність напрацювань щодо формування й розбудови антилегалізаційної системи, ситуація з протидією легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, залишається складною через ряд обставин. В якості факторів, що сприяють легалізації злочинних доходів, В.М. Алієв виділяє політико-економічні, які опосередковано впливають на легалізацію злочинних доходів; соціально-правові, які впливають на сферу, в якій безпосередньо легалізуються злочинні доходи; морально-психологічні, що визначають відповідну злочинну поведінку [16, 59].

З метою посилення протидії та вдосконалення системи запобігання легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансуванню тероризму необхідно створити єдиний комітет, в якому працювали б разом спеціалісти різних профілів і напрямків - працівники оперативних підрозділів, слідчі, прокурори, економісти, ревізори, який увів би уніфіковані стандарти й підходи до всіх заходів і координував би діяльність правоохоронних і контролюючих органів у цій сфері; правоохоронні органи мають змінити пріоритети у своїй діяльності з показників на реальні результати роботи.

Отже, темами подальших наукових розвідок є взаємодія органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами у сфері протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, визначення особливостей оперативно-розшукової, процесуальної діяльності, вивчення міжнародного досвіду боротьби із зазначеними видами злочинів.

Література

1. Буткевич С.А. Фінансовий моніторинг як гарантія економічної безпеки держави: зарубіжний та вітчизняний досвід / С.А. Буткевич // Вісн. Харківського нац. ун-ту внутр. справ, 2008. - Вип. 43. - С. 261-267.
2. Мезенцева І.Е. Историко-реминисцентный анализ правовых источников по противодействию доходов, полученных преступным путем / И.Е. Мезенцева // Матеріали наук. конф. [Методологія наукового дослідження у галузі права: проблеми та перспективи розвитку], (Харків, 18-19 грудня 2003 р.). - Х.: Вид-во Нац. ун-ту внутр. справ, 2004. - С. 57-61.
3. Буткевич С.А. Досвід США щодо запобігання та протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом / С.А. Буткевич // Учен. зап. Таврич. нац. ун-та ім. В. И. Вернадского. Сер. "Юрид. науки". Т. 21 (60). - № 1. - 2008. - С. 68-74.
4. Буткевич С.А. Міжнародно-правовий досвід протидії легалізації "брудних" грошей / С.А. Буткевич // Вісн. Нац. ун-ту внутр. справ, 2004. - Вип. 25. - С. 62-66.
5. Ларичев В. Д. Совершенствование законодательства о борьбе с "отмыванием" денег, полученных преступным путем / В. Д. Ларичев // Советское государство и право. - 1992. - № 11. - С. 100.
6. Чернов С. Б. Противодействие легализации криминального капитала как стратегическое направление борьбы с преступностью в условиях перехода к рыночной экономике в России / С. Б. Чернов // Преступность: стратегия борьбы. - М., 1997. - С. 119-124.
7. Коротков Е. О. Уголовно-правовые и криминологические аспекты борьбы с легализацией (отмыванием) незаконных доходов : автореф. дис. канд. юрид. наук: 12.00.08 "Уголовное право и криминология; уголовно-исполнительное право" / Е. О. Коротков. - М., 1998. - 22 с.
8. Аркуша Л. І. Легалізація (відмивання) доходів, одержаних у результаті організованої злочинної діяльності: характеристика, виявлення, розслідування : монографія / Л. І. Аркуша. - Одеса : Юридична література, 2010. - 376 с.
9. Берізко В. Деякі аспекти механізмів побудови системи протидії відмиванню "брудних" грошей / В. Берізко // Право України. - 2005. - № 7. - С. 134-138.
10. Андрущенко І. Протидія правоохоронних органів легалізації "брудних" коштів. Організаційно-правова характеристика / І. Андрущенко // Прокуратура. Людина. Держава. - 2005. - № 3. - С. 63-67.